

за ступенем ризику; класифікація позабалансових активів за ступенем ризику; встановлення коефіцієнтів для визначення достатності капіталу.

Аналіз фактичних даних діяльності українських банків свідчить, що за станом на 01.01.2010 порівняно з 01.01.2005 загальна сума регулятивного капіталу всіх банків зросла з 18,19 млрд. грн. до 123,07 млрд. грн., тобто майже в сім разів. Щоправда, при цьому норматив адекватності капіталу Н2 зменшився з 16,81 до 14,01 %, тобто на 2,8 відсоткового пункту, але в цілому він значно перевищував нормативне значення, яке дорівнює 10 %.

Проведене нами дослідження дає підстави зробити висновок, що процес управління капіталом банку, і зокрема регулятивним капіталом, є досить складним і багатогранним, що потребує як від самих банків, так і від регуляторних органів постійної пильної уваги, використання новітніх методів розрахунку капіталу, надійного управління ризиками та забезпечення ефективного використання в інтересах власників банків і суспільства в цілому. Це, власне, і є предметом подальших наукових досліджень автора.

О.Б. Деревська, Національний банк України, м. Київ

ЗАПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ В БАНКАХ УКРАЇНИ

Банківська діяльність пов'язана з високим ризиком, одним із компонентів якого є розбіжності між законодавчими та нормативними актами і внутрішніми положеннями та процедурами банку. Усунення протиріч і неточностей, контроль за дотриманням нормативних документів регламентує комплаєнс-аудит.

У "Методичних рекомендаціях щодо вдосконалення корпоративного управління в банках України", схвалених постановою Правління Національного банку України від 28.03.2007 № 98, у рекомендації 14 стверджується, що в банку мають бути створені адекватні системи дотримання законодавства України, нормативів, правил, внутрішніх політик, стандартів і кодексів стосовно діяльності банку.

Спостережна рада, правління та відповідні підрозділи банку є головними органами, які відповідають і забезпечують належне дотримання банком законодавства та внутрішніх процедур (система "комплаєнс").

Комплаєнс – перевірка відповідності діяльності банку законодавству, нормативно-правовій базі Національного банку України, внутрішнім нормативним документам.

Підрозділ банку комплаєнс є органом оперативного контролю голови правління банку, підпорядковується голові правління банку та звітує перед ним. У той же час обов'язки з дотримання законодавства

України, правил і стандартів необов'язково мають виконуватися комплаєнс-відділом або службою комплаєнс. Ці обов'язки можуть виконувати працівники різних підрозділів.

Якщо відповідальність розподілена між кількома підрозділами, кожен підрозділ повинен чітко розуміти, які саме функції покладені на нього. Між головою правління і кожним підрозділом банку мають бути налагоджені зв'язки, достатні для ефективного функціонування системи комплаєнс. Комплаєнс побудовано на трьох основних принципах:

- законність (відповідність юридичним нормам, що регулюють бізнес організації);
- відповідність (відповідність професійним та етичним стандартам);
- безпека (відповідність кращій практиці процесів і процедур банку).

Якщо в банку створюється відокремлений підрозділ, то його організаційно-функціональну структуру пропонуємо формувати так.

У складі підрозділу доцільно мати службу фінансової безпеки та службу комплаєнс, які діють на підставі положень, що затверджуються керівником підрозділу, та виконують такі функції:

- визначають детальні внутрішні заходи та процедури, необхідні для виконання законів нормативно-правових документів регулюючих органів, внутрішніх документів та правил і принципів поведінки співробітників банку;
- надають консультації за запитами співробітників банку про відповідність окремої операції чи її частини вимогам чинного законодавства, нормам і внутрішнім стандартам;
- проводять роботу з лінійними менеджерами з питань комплаєнс-ризиків (складання карти ризиків, допомога лінійним менеджерам (консультування, порада, відповідь на запитання, пояснення, в разі необхідності, проблемних питань комплаєнсу та ін.) перед та після впровадження процедури);
- підготовка збірки відповідних правил та інструкцій спільно з юридичним департаментом та департаментом фінансової безпеки та розповсюдження цієї інформації співробітникам, відповідальним за тренінги, в тому числі з питань комплаєнсу;
- здійснюють контроль за виконанням функцій співробітниками банку відповідно до чинного законодавства з фінансового моніторингу, процедур ідентифікації клієнтів;
- приймають рішення щодо доцільності здійснення “ризикових операцій”;
- організують роботу з надання відповідей на запити клієнтів, контрагентів і державних установ за операціями банку або дій окремих співробітників при виконанні ними службових обов'язків з питань, пов'язаних з комплаєнс;

- отримують та аналізують інформацію про виявлені порушення з питань комплаєнсу;
- беруть участь у розробці для керівництва банку рекомендацій щодо усунення виявлених порушень і недоліків у роботі окремих співробітників та підрозділів банку, наданні рекомендацій щодо оптимізації роботи вказаних підрозділів з питань, пов'язаних з комплаєнсом;
- проводять тренінги, семінари для працівників банку;
- звітують про стан комплаєнс-контролю на засіданнях комітету комплаєнсу, а саме:
 - а) про виявлені випадки порушень співробітниками банку законодавства про фінансові ринки, стандартів професійної діяльності, внутрішніх документів банку, що регулюють діяльність на фінансових ринках;
 - б) про прийняті керівництвом підрозділів банку, що перевіряються, заходи щодо усунення виявлених порушень;
- щомісячно звітують голові правління про стан фінансового моніторингу.

Незалежно від того, як організована робота підрозділу комплаєнсу у банку, вона повинна бути незалежною, достатньо забезпеченою, її обов'язки повинні бути чітко визначені.

Отже, для того, щоб бути впевненим, що банк працює надійно та стійко, керівництво банків спільно з фахівцями з аудиту мають забезпечити впровадження системи комплаєнсу, яка б демонструвала, якою мірою виконання співробітниками своїх обов'язків відповідає політиці та процедурам банку, а також наскільки їх діяльність відповідає чинному законодавству.

О.О. Шелест, Національний банк України, м. Київ

ТРАНСФЕР БАНКІВСЬКИХ РИЗИКІВ ЯК ОДИН ІЗ МЕТОДІВ УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКИМИ РИЗИКАМИ

Банківська діяльність є найбільш ризиковою через те, що банки оперують не лише власними коштами, але й вкладеннями своїх клієнтів. Ризики для українських банків дуже зросли, оскільки світова криза фінансових ринків, погіршення макроекономічних показників і політична невизначеність призвели до відтоку депозитів, звуження внутрішніх грошових ринків і нестійкості валютного курсу. В умовах ринкової кризи суспільство насамперед зацікавлене у стабілізації банківського сектора.

Важливим процесом у стабілізації банківського сектора є ефективне управління ризиками в банківських установах як на макрорівні, так і на мікрорівні. На рівні банківської системи основними механізмами регулювання банківських ризиків є такі: мінімальний розмір капіталу для